

Oszustwa w VAT, czyli palący problem branży agro

Część III – konsekwencje oszustw w podatku VAT

W poprzednim artykule opisaliśmy metody stosowane przez oszustów podatkowych w celu uzyskania nienależnych korzyści kosztem budżetu państwa. Jak wspomnieliśmy, większość z przedstawionych przez nas sposobów organizacji wyłudzeń zakłada zaangażowanie w oszukańczy proceder uczciwych podatników bez ich zgody i wiedzy.

Biorąc pod uwagę, że skutki opisywanego przez nas zjawiska dotyczą coraz większej liczby podmiotów działających w branży paszowo-zbożowej, w niniejszym tekście chcielibyśmy opisać konsekwencje, jakie mogą czekać podatników uwikłanych w transakcje z przestępcami podatkowymi w sytuacji, gdy organy państwowe wykryją, że brali oni udział w oszustwie podatkowym.

Postaramy się przy tym pokazać, że na skutki udziału w nierzetelnych transakcjach należy patrzeć szerzej niż tylko w kontekście podatku VAT – kwestionowanie rozliczeń w tym podatku jest jednak najczęściej spotykaną konsekwencją uczestnictwa w nieuczciwych transakcjach, w związku z czym tę kwestię poruszymy w pierwszej części naszego tekstu.

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej podatek nie może uzyskiwać korzyści z tytułu czynności, które wiązały się z nadużyciem w podatku VAT. Z tego powodu Trybunał przyznał organom podatkowym możliwość kwestionowania prawa do odliczenia podatku naliczonego z tytułu realizowanych zakupów, jeżeli stwierdzi, że brał on udział w transakcjach, których celem było uzyskanie nielegalnych korzyści w podatku VAT (w takiej sytuacji to podatek VAT ponosi ekonomiczny ciężar opodatkowania, co stanowi odstępstwo od podstawowej zasady

unijnego systemu podatku VAT, tj. zasady neutralności, z której wynika, że co do zasady tylko ostateczny konsument powinien być rzeczywistym płatnikiem podatku).

Jeżeli organy stwierdzą nieprawidłowości przy transakcjach wewnątrzspółnotowych, mogą wydać decyzję stwierdzającą, że transakcje powinny być opodatkowane według stawki właściwej dla dostaw krajowych (w ten sposób organy podatkowe kwestionują prawo podatnika do stosowania preferencyjnej stawki 0% właściwej dla dostaw wewnątrzspółnotowych).

Organy mogą skorzystać z tych uprawnień w stosunku do wszystkich uczestników biorących świadomy udział w oszukańczym procederze. Ponadto, na podstawie art. 108 ustawy o VAT, organy mają możliwość zobowiązania wystawcy faktury do zapłaty wykazanej w niej kwoty podatku, pomimo stwierdzenia, że kwota na fakturze nie jest podatkiem VAT, tj. nie wynika z realizacji czynności opodatkowanych VAT. Jest to uprawnienie, z którego organy korzystają, jeżeli stwierdzą, że wystawiane były tzw. puste faktury, tj. faktury, które nie dokumentowały rzeczywistego obrotu towarami (są one wystawiane wyłącznie w celu sztucznego wygenerowania podatku naliczonego, który może zostać odliczony na kolejnym etapie obrotu – obrót takimi dokumentami jest najłatwiejszą metodą uzyskania nienależnych zwrotów podatku przez organizatorów nielegalnego procederu).

Również ci podatnicy, którzy nie mieli świadomości tego, że biorą udział w transakcjach z nieuczciwymi kontrahentami mogą zostać pozbawieni prawa do odliczenia podatku naliczonego, bądź zastosowania stawki 0%. Zgodnie z orzecznictwem TSUE organy muszą jednak w takiej sytuacji wykazać, że podatek nie dochował należytej staranności w transakcjach z takimi podmiotami.

W praktyce polskie organy podatkowe i sądy administracyjne podchodzą dosyć liberalnie do kwestii spełnienia tego warunku – jak już wspomnieliśmy w tekście otwierającym cykl publikacji, najczęściej to podatnik jest stawiany w sytuacji, w której musi wykazać, że dokonał prawidłowej weryfikacji kontrahenta i nie miał innej możliwości dowiedzenia się, że bierze udział w nierzetelnych transakcjach. Udowodnienie, że w danej sprawie miały miejsce takie okoliczności najczęściej nie jest możliwe bez skorzystania z profesjonalnej pomocy prawnej.

W przypadku zakwestionowania prawa do odliczenia podatku VAT, organy podatkowe mogą również podważyć zakwalifikowanie danego wydatku do kosztów uzyskania przychodów, co może prowadzić do zaległości podatkowej oraz naliczenia odsetek na gruncie podatku dochodowego od osób fizycznych i podatku dochodowego od osób prawnych. Jest to praktyka akceptowana przez sądy administracyjne (które podnoszą, że każdy koszt musi zostać prawidłowo udokumentowany – zdaniem sądów faktura wystawiona w związku z transakcją wykorzystaną w organizacji oszustwa podatkowego nie jest rzetelnym dokumentem, niezależnie od tego, czy stała za nią rzeczywista transakcja). Aktualna praktyka organów podatkowych wskazuje, że zakwestionowanie rozliczeń podatnika w VAT w związku ze stwierdzeniem udziału w oszustwach podatkowych nie wiąże się automatycznie z podważaniem rozliczeń w podatkach dochodowych – nie można jednak wykluczyć, że taki sposób działania będzie coraz częściej stosowany przez organy podatkowe.

Biorąc pod uwagę opisane wyżej skutki udziału w oszustwach podatkowych, należy stwierdzić, że **transakcje w branżach, w których ma miejsce**

obrót tzw. towarami wrażliwymi, takimi jak np. zboże i pasza niosą ze sobą bardzo istotne ryzyka finansowe, które nie ograniczają się tylko do wysokości zakwestionowanych rozliczeń podatkowych. Wynika to z tego, że organy mają możliwość kwestionowania rozliczeń aż do upływu biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego, który jak wynika z przepisów Ordynacji podatkowej wynosi 5 lat, licząc od okresu, w którym powinien zostać zapłacony podatek. Wydanie decyzji dotyczących minionych okresów może więc w bardzo istotny sposób zwiększyć obciążenie podatnika.

Jak wspomnieliśmy, w razie stwierdzenia nieprawidłowości w rozliczeniach podatku VAT wynikających z oszustwa podatkowego, podatnika mogą spotkać nie tylko konsekwencje podatkowe – w takim przypadku istnieje również ryzyko pociągnięcia do osobistej odpowiedzialności karnej skarbowej członków zarządu spółki oraz osób odpowiedzialnych za sprawy finansowe podatnika, który padł ofiarą przestępczego działania nieuczciwego kontrahenta (to samo dotyczy, rzecz jasna, również osób fizycznych prowadzących np. jednoosobową działalność gospodarczą). Osobom tym może zostać postawiony zarzut uczestniczenia w oszustwie podatkowym lub nawet jego popełnienia. W praktyce zarzuty karne skarbowe w wielu przypadkach stawiane są również osobom, które nie brały świadomego udziału w przestępstwie podatkowym, co ma na celu skorzystanie z przepisów Ordynacji podatkowej, które przewidują zawieszenie biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego w czasie trwania postępowania karnego skarbowego.

Przestępstwa karne skarbowe zagrożone są karą pozbawienia wolności do lat 5 albo grzywną w wymiarze do 17 758 080 zł (w 2016 r.) – obie te kary mogą być zastosowane łącznie. Z praktyki wynika, że stosowanie kary pozbawienia wolności jest rzadkie, jednak kara grzywny jest sankcją najczęściej stosowaną.

Oprócz kary pozbawienia wolności oraz kary grzywny prawo polskie prze-

widuje także inne dolegliwości, jak możliwość nałożenia zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej, zakazu wykonywania określonego zawodu, zakazu zajmowania określonego stanowiska, a także podanie wyroku do publicznej wiadomości lub pozbawienie praw publicznych. Ponadto osoba skazana jest wpisywana do Krajowego Rejestru Karnego.

Organizatorzy oszukańczego proceduru bądź osoby z nimi współpracujące, muszą się dodatkowo liczyć z zarzutami formułowanymi na podstawie przepisów ogólnego prawa karnego, w tym np.: udziału w zorganizowanej grupie przestępczej (art. 258 § 1 kodeksu karnego), wystawienia dokumentu, który poświadcza nieprawdę (art. 271 § 1 kodeksu karnego) lub posłużenia się tego rodzaju dokumentem (art. 271 § 1 kodeksu karnego) oraz prania brudnych pieniędzy (art. 299 § 1 kodeksu karnego). Należy mieć też na uwadze, że wobec takich osób mogą być również wysuwane roszczenia odszkodowawcze od np. właścicieli spółek, które zostały poszkodowane w wyniku współpracy z nieuczciwym kontrahentem.

Przedstawiony wyżej zarys zagrożeń związanych z udziałem w nierzetelnych transakcjach wskazuje, że są to bardzo istotne ryzyka, których wystąpienie może nie tylko zaburzyć działalność podatnika, ale nawet doprowadzić do sytuacji, w której jej kontynuowanie nie jest możliwe (ze względów finansowych bądź praw-

nych). Z tego powodu wszyscy podatnicy, w tym w szczególności ci, którzy działają w branżach takich jak sektor zbożowo-paszowy powinni podejmować działania uniknięcia tego typu konsekwencji – opis zalecanych przez nas czynności, które umożliwiają osiągnięcie tego celu będzie przedmiotem naszego kolejnego tekstu.

★ ★ ★

Marcin Ginel

Ekspert ds. sporów podatkowych i nadużyć VAT w dziale Prawno-Podatkowym PwC z ponad 11-letnim doświadczeniem zdobytym w Departamencie Kontroli Skarbowej i Departamencie Wywiadu Skarbowego Ministerstwa Finansów, gdzie sprawował funkcje kierownicze, były wicedyrektor warszawskiego Urzędu Kontroli Skarbowej. Obecnie ekspert w Zespole Postępowania Podatkowych i Sądowych PwC.

Mikołaj Paja

Konsultant w dziale Prawno-Podatkowym PwC

PwC ma doświadczenie w pomaganiu uczciwym przedsiębiorcom pokrzywdzonym przez osoby dokonujące oszustw w VAT lub narażonym na takie ryzyko. Dysponujemy szerokim wachlarzem wiedzy w zakresie sposobów działania przestępców, identyfikowania objawów nieprawidłowości, a przede wszystkim metod ochrony uczciwego biznesu.

POLMŁYN

OFERUJEMY WYKONANIE:

- opracowania wielobranżowej dokumentacji projektowej obiektów przemysłu zbożowo-młynarskiego:
 - ☑ młyny ☑ płatkarnie ☑ kaszarnie ☑ wytwórnie makaronów
 - ☑ wytwórnie pasz ☑ spichrze zbożowe ☑ piekarnie ☑ instalacje odpylające przy produkcji materiałów syplik (przemysł cementowy, farmaceutyczny, węglowy);
- kompleksowej obsługi techniczno-inwestycyjnej oraz montaż w zakresie przetwórstwa, przechowalnictwa zbóż i produkcji pasz;
- klasyfikacji zagrożeń wybuchem, dostosowanie obiektów do istniejących wymogów prawnych.

Spółka Projektowo-Produkcyjno-Usługowa

POLMŁYN sp. z o.o.

02-237 Warszawa, ul. Instalatorów 9, tel./fax (22) 846 21 74,
e-mail: polmlyn@polmlyn.pl; www.polmlyn.pl